

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2025-1-7>

А. Р. Єдгаров

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9382-0301> – Єдгаров А. Р.

arturriedgarov@ukr.net

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ МОЛОДОЇ СІМ'Ї У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Статтю присвячено аналізу комплексу заходів і програм, що реалізуються з метою соціального захисту молодих сімей у Великій Британії. Зазначено, що система соціального захисту Великої Британії побудована в межах англосаксонської моделі (моделі Беверіджа), яка заснована на принципах соціальної солідарності, універсальності та доступності, фінансується переважно з державного бюджету та зосереджена на забезпеченні прожиткового мінімуму особам, які потребують підтримки. Визначено пріоритетність дотримання британською державою права на захист сім'ї. З посиланням на статистичні дані окреслено актуальні зміни в сімейних моделях (збільшення чисельності неодружених пар різної або одної статі, неповних та змішаних сімей, тенденцію вступати у шлюб у більш зрілому віці) та нові виклики державної політики у зв'язку зі змінами на тлі сучасної кризи зростання вартості життя в країні. З'ясовано, що соціальний захист молодих сімей Великої Британії передбачає сукупність заходів, які забезпечують економічне та соціальне благополуччя. До них належать політика гарантованого доходу, створення гідних житлових умов, зниження податкового навантаження, фінансова допомога при народженні дітей, охорона здоров'я матері та дитини. Проаналізовано національну стратегію державної підтримки та заохочення народжуваності. Її реалізація здійснюється шляхом надання соціальних пільг та фінансової допомоги батькам. Основну увагу приділено найбільш важливим складовим соціальної політики щодо захисту молодих сімей: оплачувані відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, виплатам при народженні дитини, різним видам допомоги на дітей, податковим і житловим пільгам. Констатовано, що, попри посилення факторів соціального ризику в державі функціонує єдина комплексна система соціального захисту молодих сімей, регламентована державним законодавством, яка гарантує громадянам базовий рівень соціального забезпечення.

Ключові слова: молода сім'я, соціальний захист, система соціального захисту, соціальні пільги, сімейний дохід, фінансова допомога, соціальні права.

A. R. Yedgarov

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine

SOCIAL PROTECTION FOR YOUNG FAMILIES IN GREAT BRITAIN

The article is devoted to the analysis of a set of measures and programs implemented for the purpose of social protection of young families in the United Kingdom. It is noted that the social protection system of the United Kingdom is built within the framework of the Anglo-Saxon model (the Beveridge model), which is based on the principles of social solidarity, universality and accessibility, is financed mainly from the state budget and is focused on providing a living wage to persons in need of support. The priority of the British state's observance of the right to family protection is determined. Referring to statistical data, the article outlines current changes in family models (an increase in the number of unmarried couples of different or same sex, single-parent and mixed families, the tendency to marry at a more mature age) and new challenges of state policy in connection with changes against the background of the current crisis of the increase in the cost of living in the country. It is found that the social protection of young families in the United Kingdom includes

a set of measures that ensure economic and social well-being. These include a guaranteed income policy, the creation of decent housing conditions, reducing the tax burden, financial assistance at the birth of children, and maternal and child health care. The national strategy of state support and encouragement of the birth rate is analyzed. Its implementation is carried out by providing social benefits and financial assistance to parents. The main attention is paid to the most important components of social policy for the protection of young families: paid leave in connection with pregnancy and childbirth, payments at the birth of a child, various types of child benefits, tax and housing benefits. It is stated that despite the strengthening of social risk factors, the state operates a single comprehensive system of social protection of young families, regulated by state legislation, which guarantees citizens a basic level of social security.

Key words: young family, social protection, social protection system, social benefits, family income, financial assistance, social rights.

Актуальність проблеми. Соціальний захист є невід’ємним, закріпленим міжнародним законодавством правом людини. Британська держава добробуту визнає важливість дотримання права на захист сім’ї та переваги, які приносять збереження сімейних відносин. Одним з основних викликів, з якими сьогодні стикається система соціального захисту Великої Британії, є суттєві зміни у сімейних моделях і відносинах, що відбулися протягом останніх десятиліть унаслідок глобальних економічних, соціальних і культурних перетворень. Нині існує велика різноманітність сімейних моделей і стосунків: подружні й неодружені пари різної або однієї статі, з дітьми або без них, неповні та змішані сім’ї. Традиційною британською сім’єю вважається нуклеарна сім’я, яка зазвичай складається з двох гетеросексуальних батьків та їхніх біологічних дітей. Однак нині модель традиційної сім’ї (чоловік, дружина та їхні діти) є лише одним із багатьох способів формування родини та більше не є визначеним соціальним стандартом. Розлучення, повторний шлюб, спільне проживання пар і народження дітей поза шлюбом стали більш поширеними. За даними британського Управління національної статистики, неповні сім’ї стають усе більш поширеними, майже кожна четверта дитина у Великій Британії живе в сім’ї з одним із батьків [3]. Кількість одностатевих сімей також зросла на 40 % з 2015 року після легалізації одностатевих шлюбів в Англії, Уельсі та Шотландії в 2014 році [12]. Ще одною кількісно зростаючою у Великій Британії структурою є змішані сім’ї, де один або обидва партнери мають дітей від попередніх шлюбів. У європейських країнах, включно з Великою Британією, чітко спостерігається зрушення в напрямі побудови систем соціального захисту, доступних для всіх типів сімей, розроблених з урахуванням їх різноманітності та прагнення зробити соціальні права доступними для всіх сімей. Молоді сім’ї у зв’язку із специфічними особливостями їх становлення та функціонування, а також зростаючими нині соціальними факторами ризику, що негативно позначаються на них, потребують

особливої підтримки з боку держави. Оскільки останнім часом у міжнародному співтоваристві продовжується пошук нових політичних стратегій і заходів із забезпечення соціальних гарантій, прав, пільг і свобод, необхідних для нормального функціонування сім’ї як основного соціального інституту в ситуації наявних ризиків, науковий інтерес становить дослідження британської системи соціального захисту, зокрема форм та шляхів підтримки молодих сімей як одної з моделей побудови гармонійного суспільства. З огляду на це метою нашої статті є аналіз британського досвіду реалізації соціального захисту молодих сімей як комплексу заходів, покликаних забезпечити їх економічне й соціальне благополуччя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми соціального захисту сімей набули широко висвітлення в працях вітчизняних дослідників. Зокрема, питання визначення поняття й особливостей соціального захисту сім’ї, дитинства, материнства та батьківства широко окреслені в працях К. Бориченко, О. Бурлаки, О. Сімкіної; проблеми соціального захисту сімей із дітьми досліджували вітчизняні науковці І. Андрієнко, В. Андріїв, В. Буряк, Л. Кулачок, Б. Сташків та ін. Зарубіжний досвід соціального забезпечення сімей вивчали В. Антропов, О. Бурлака, М. Кашуба, Р. Корнюшина, С. Ничипоренко та ін. Окремі аспекти соціальної роботи із сім’ями у Великій Британії розкрито в дослідженнях З. Баторі-Тарці, Н. Дідик, Н. Дудик, І. Козубовської, О. Пічкара, Л. Романовської та ін. Аналіз наукових джерел засвідчив відсутність комплексного дослідження проблеми соціального захисту молодих сімей у Великій Британії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття соціального захисту як комплексу заходів (фінансово-економічних, політико-правових, організаційних), спрямованих на створення безпечного соціального середовища на рівні визначених державою соціальних стандартів, практичної реалізації відповідальності суспільства за добробут його членів уперше було окреслено в американському законі Social Security Act, прийнятому

в 1935 р. [5]. Термін міцно закріпився в міжнародному науковому дискурсі, зокрема доповнив науковий апарат західних учених, оскільки досить міцко передавав сутність державної підтримки певних категорій населення, заходів, покликаних формувати безпечне соціальне середовище для населення загалом та його окремих категорій. Реалізація соціального захисту населення здійснюється в межах певної моделі соціальної держави, яка є специфічною для кожної країни та формується під впливом синтезу й еволюції багатьох чинників: соціокультурних та історичних умов, суспільно-політичних процесів, економічних факторів та ін.

Соціальний захист населення у Великій Британії (Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії) реалізується в межах англосаксонської, або так званої моделі Беверіджа. Вона отримала назву за ім'ям англійського науковця, економіста Вільяма Беверіджа, чий ідеї зі створення загальної системи соціального захисту, викладені в доповіді про соціальну політику та представлені в британському парламенті в 1942 р., сформували основу вказаної моделі. Автором було розроблено пропозиції зі створення цілісної системи соціального страхування, що базувалося на принципах соціальної солідарності (регулярні колективні внески працездатних громадян для фінансування послуг охорони здоров'я та взаємодопомога всіх учасників системи соціального захисту), універсальності та доступності (стосується всього населення, яке потребує матеріальної підтримки, незалежно від соціально-економічного статусу), фінансується переважно з державного бюджету та зосереджене на забезпеченні прожиткового мінімуму особам, які потребують підтримки (через хворобу, нещасний випадок, втрату роботи тощо) [1].

Майже половина британських шлюбів закінчуються розлученням. Попри це, сім'я залишається принципово важливою цінністю як для особистості, так і для суспільства. Інститут шлюбу все ще залишається домінуючим й високо цінується. У суспільстві очікується, що будь-яка міцна пара захоче зробити цей крок [5]. Унікальні особисті стосунки між членами сім'ї та підтримка, яку вони отримують один від одного, вважаються основною формою цінності членства в сім'ї.

У зарубіжних дослідженнях зазвичай молоді сім'ї не розглядаються як окрема категорія, натомість поширеним є використання поняття «початковий період сімейного життя». Це пов'язано передусім із тенденцією вступати у шлюб у більш зрілому віці. За офіційними даними, середній вік вступу у шлюб у Великій Британії для осіб про-

тилежної статі (і першого законного партнерства) становить наразі 32,7 року для чоловіків і 31,2 року для жінок; для одностатевих шлюбів (і першого законного партнерства) середній вік чоловіків і жінок становить 36,2 року і 32,6 року відповідно. Зростання середнього віку вступу у шлюб зумовлюється, на думку фахівців, насамперед фінансовими труднощами. Через економічні причини все більше дорослих дітей живуть із батьками. У 2023 році 3,6 мільйона молодих людей віком від 20 до 34 років жили вдома з батьками. Крім того, протягом останніх років також спостерігається поступове зменшення розміру сім'ї (частка сімей із 3 і більше дітьми зменшилася з 17 % у 2001 р. до 15 % у 2021 р.) [9]. Водночас криза зростання вартості життя, яка нині у Великій Британії досягає найвищого рівня за останні 30 років, негативно позначається на умовах життя молоді. Молоде покоління страждає від погіршення економічних перспектив. Помітним є вплив соціальних, економічних і демографічних змін на сім'ю, що, зокрема, спричинює проблеми в реалізації її функцій, матеріальні труднощі, складності в поєднанні професійних і сімейних обов'язків. Урядові дослідження показують, що більшість проблем, з якими стикаються британські сім'ї, зокрема на початковому етапі свого формування, пов'язані з фінансовою скрутою [13]. Цей фактор загрожує як створенню сім'ї, так і її функціонуванню.

Дії уряду Великої Британії в межах реалізації політики з питань соціального захисту молоді сім'ї як основного соціального осередку спрямовані на підтримку якості життя громадян на належному рівні. За даними Управління з питань бюджетної відповідальності, державні витрати на соціальні виплати становлять близько 11 % ВВП країни. Із загальної суми в 220 мільярдів фунтів стерлінгів 100 мільярдів витрачено на виплати людям працездатного віку. Більшість пільг, які надаються людям працездатного віку, йдуть на податкові, житлові пільги та допомогу щодо догляду за дітьми [6].

Загальним багатоцільовим видом допомоги сім'ям та особам виступає універсальний кредит (*Universal Credit*). Універсальний кредит – це державна грошова виплата (зазвичай щомісячна), яка допомагає людям із низьким рівнем доходу покрити витрати на життя. Універсальний кредит був запроваджений у 2013 році для допомоги людям, які відчувають фінансові труднощі. Це пільга, на яку можуть претендувати особи, старші 18 років та ті, які не досягли пенсійного віку (66 років), що проживають у Великій Британії, мають менше ніж 16 000 фунтів стерлінгів заощаджень і низький дохід або є безробітними. Універ-

сальний кредит замінює кілька інших пільг для осіб, які мають право на декілька з них. Право на отримання універсального кредиту мають особи незалежно від того, чи є вони одруженими, мають партнера та дітей. Члени сім'ї та особи, що проживають із партнером, подають спільний позов і отримують єдину виплату для обох. Сума щомісячного платежу за універсальним кредитом залежить від доходу й обставин. Кожному заявнику призначається максимальна щомісячна оплата відповідно до його віку та того, чи проживає він з партнером, при цьому враховуються індивідуальні обставини кожного [7].

Національна стратегія державної підтримки та заохочення народжуваності реалізується переважно шляхом надання соціальних пільг та фінансової допомоги батькам, що передбачає: оплачувані відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, виплати при народженні дитини, позики, кредити, податкові та житлові пільги.

Для майбутніх матерів, батьків або партнерів (у тому числі одностатевих партнерів), а також усиновлювачів та тих, хто планує стати батьками шляхом сурогатного материнства, передбачено оплачувану відпустку. Тривалість відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, передбачена законодавством, становить 52 тижні (незалежно від того, скільки часу особа, яка її отримує працювала в роботодавця), з них 26 тижнів звичайної відпустки та 26 тижнів додаткової. Крім того, законодавством передбачено право спільної відпустки для догляду за дитиною (для подружжя або партнерів). Така можливість створена для того, щоб надати батькам змогу вирішити, коли повернутися до роботи, а також дати змогу сім'ям проводити час разом на ранніх етапах життя дитини. Майбутні батьки мають право самостійно вирішувати, коли вони планують почати свою відпустку по вагітності та повідомити роботодавця про цю дату (не раніше ніж за 11 тижнів до очікуваного тижня пологів), використавши її повністю або розділивши на окремі блоки. Вагітна жінка може працювати до дати народження дитини, за винятком випадків, коли в неї є хвороба, пов'язана з вагітністю, або її відсторонення пов'язане з можливою небезпекою для здоров'я. Усі трудові права працівників під час відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами (зокрема, право на оплату праці, відпустку та повернення на роботу, право на вимогу гнучкого графіка роботи) захищені законодавством.

Обов'язкова виплата у зв'язку з вагітністю та пологами для найманих працівників (*Statutory Maternity Pay, SMP*) оплачується роботодавцями протягом 39 тижнів: протягом перших шести тиж-

нів виплачується 90 % середньої заробітної плати; після перших шести тижнів виплачується фіксована ставка, що становить 184,03 фунта стерлінгів на тиждень (квітень 2024 р. – квітень 2025 р.) протягом 33 тижнів або 90 % середнього заробітку. Особа може отримати SMP, навіть якщо не планує повертатися на роботу або її робота закінчується після 15-го тижня до народження дитини. Щоб отримати SMP, майбутні батьки повинні попередити свого роботодавця принаймні за 28 днів про дату, коли вони планують почати отримувати виплату.

Допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами (*Maternity Allowance, MA*), держава виплачує особам, які не мають права на отримання обов'язкової виплати (SMP), зокрема самозайнятим особам або тим, що беруть участь у неоплачуваній роботі для бізнесу свого чоловіка або цивільного партнера. Цей вид допомоги не оподатковується та виплачується до 39 тижнів. Оплата становить від 27 до 184,03 фунта стерлінгів, залежно від внесків у систему національного страхування. Цей вид допомоги надходить від уряду, а не від роботодавця.

Для осіб, які вже отримують певні пільги, зокрема підтримку доходу (*Income Support*), допомогу шукачам роботи (*Income-based Jobseeker's Allowance*), допомогу з працевлаштування та допомогу залежно від доходу (*Income-based Jobseeker's Allowance*), податковий кредит на дітей (*Child Tax Credit*), робочу податкову пільгу для осіб з інвалідністю (*Working Tax Credit that includes a disability or severe disability element*), універсальний кредит (*Universal Credit*), також діють програми фінансової підтримки для покриття витрат на народження дитини. Зокрема, такі особи можуть отримати одноразовий платіж «Впевнений старт» (*Sure Start*) у розмірі 500 фунтів стерлінгів, який не обкладається податком і не підлягає поверненню. Зазвичай особа має право на отримання допомоги, якщо очікує першу дитину або вже має дітей і очікує більше ніж одну дитину (наприклад, двійню або трійню); має статус біженця, гуманітарний захист або прибула до Великої Британії з Афганістану чи України (через російське вторгнення).

Програма підтримки «Здоровий старт» (*Healthy Start*) також діє для осіб, які отримують інші державні пільги. Претендувати на цей вид допомоги можуть особи, вагітні понад 10 тижнів або ті, які мають дитину віком до 4 років, а також вагітні, молодші за 18 років, які не отримують інших пільг. За умовами програми її учасники отримують картку (яка поповнюватиметься кожні 4 тижні виплатами на 4,25 фунта стерлінгів за

кожен тиждень вагітності, починаючи з 10 тижнів; 8,50 фунта стерлінгів щотижня для дітей від народження до одного року, 4,25 фунта стерлінгів щотижня для дітей віком від одного до 4 років), якою особа зможе скористатися в окремих магазинах Великої Британії для придбання молока, молочних сумішей, вітамінів для вагітних та дітей, здорових продуктів (фруктів, овочей тощо).

Уряд Великої Британії надає різні типи допомоги для оплати догляду за дітьми. Працюючі сім'ї, чий дохід є вищим за встановлений мінімум і не дає змогу отримувати універсальний кредит чи податкові пільги, мають право на отримання неоподаткованої допомоги на догляд за дітьми. Крім того, сім'ї (включно з тими, що отримують універсальний кредит) мають право на 30 годин на тиждень безоплатного догляду за дитиною та раннього навчання протягом 38 тижнів на рік для дитини віком 3–4 років. Для отримання державної допомоги няню (дитячий садок, клуб) має бути визнано державою як схваленого постачальника послуг догляду за дітьми. В окремих випадках родина може отримувати фінансову підтримку, навіть якщо особа, яка доглядає дитину, є членом сім'ї (зокрема, якщо цей член сім'ї є зареєстрованою нянею).

Працюючі батьки, які не отримують універсального кредиту чи податкових пільг і кожен з них отримує принаймні національну мінімальну заробітну плату (від 139 фунтів стерлінгів на тиждень) до 100 000 фунтів стерлінгів на рік, мають право на неоподатковувану допомогу на догляд за дітьми віком до 11 років. Безплатний догляд за дитиною та раннє навчання припиняються, коли дитина розпочинає навчання в державній школі.

Батькам, які мають право на універсальний кредит, надається також право на безплатний догляд за дітьми та можливість отримання коштів, що становлять до 85 % будь-яких додаткових витрат на догляд за дітьми, оплачуваних державою. Такі батьки можуть отримувати 15 годин на тиждень безоплатного догляду за дітьми протягом 38 тижнів на рік для 2-річних дітей. Щоб отримати цю допомогу, їхній сімейний дохід не повинен перевищувати 15 400 фунтів стерлінгів на рік. Також вони можуть мати право на отримання додаткової допомоги у вигляді 15 годин безоплатного догляду за дітьми на тиждень для дітей віком 3–4 роки, тобто загалом 30 годин безоплатного догляду за дітьми. Зазвичай вони мають право на це, якщо обоє батьків або один із батьків у неповній родині заробляє понад національну мінімальну заробітну плату.

Батьки, які мають податкові пільги, також можуть отримувати додаткову щомісячну суму на

додаток до стандартної максимальної суми робочого податкового кредиту в розмірі 3040 фунтів стерлінгів на рік, щоб покрити витрати на догляд за дітьми. Це стосується догляду за дітьми віком до 16 років.

Одною з програм допомоги працюючим батькам, ініційованої урядом Великої Британії, є допомога роботодавців з покриття витрат на оплату послуг з догляду за дітьми у формі ваучерів та допомоги, укладеної за прямим договором (догляд, організований із зареєстрованим постачальником послуг з догляду за дітьми для працівників). Деякі роботодавці можуть надавати персоналу дитячі ясла або оплачувати догляд за дітьми чи навчання в школі як винагороду за працевлаштування на додаток до зарплати. Ця ініціатива була запроваджена у 2017 році, окремі роботодавці й нині можуть запропонувати такі види допомоги.

Урядова програма Care to Learn («Турбота для навчання») покликана допомогти батькам, яким довелося залишити школу через вагітність або тим, що не завершили освіту, закінчити середню освіту чи здобути кваліфікацію та покращити таким чином свої кар'єрні перспективи. Варіанти безоплатного догляду за дітьми для таких батьків передбачають: оплату витрат щодо догляду за дітьми для учнів віком до 20 років, які навчаються на державному курсі в школі або коледжі шостого класу. Підтримка також доступна для студентів віком від 19 років, які зазнають фінансових труднощів під час проходження курсів подальшої освіти.

Гранти на догляд за дитиною – це додаткові платежі для студентів вищих навчальних закладів, які виплачуються на додаток до будь-якого фінансування студентів, наприклад позик. Їх надають батькам, які мають дітей віком до 15 або 17 років, якщо вони мають особливі освітні потреби, і їх не потрібно повертати.

Допомога на дитину (*Child Benefit*) – це грошова допомога, що виплачуються батькам або іншим особам, які несуть відповідальність за виховання дітей віком до 16 або до 20 років, якщо вони навчаються, яка допомагає покрити витрати на дітей. Допомогу на дитину може отримати тільки одна особа. Зазвичай допомога виплачується кожні 4 тижні в розмірі 25,60 фунта стерлінгів на тиждень для першої дитини та 16,95 фунта стерлінгів на тиждень для будь-якої наступної дитини. Для виплати допомоги не враховується наявність або відсутність заощаджень або інвестицій у батьків, а також не має значення, працевлаштовані вони чи ні. Виплати не підлягають оподаткуванню, проте,

якщо обоє батьків або один із них заробляє понад 60 000 фунтів стерлінгів, то їм доведеться сплатити податок на прибуток. Якщо дитина проживає у двох окремих домогосподарствах (наприклад, якщо батьки розлучені), допомогу на дитину отримує той з батьків, який проживає з дитиною більшу частину часу. Якщо дитина живе з кожним із батьків однаково кількість часу, допомогу на дитину отримує мати.

Податковий кредит для сімей із дітьми (*Child Tax Credit*) – це пільга, яка допомагає покрити витрати на виховання дитини для осіб із низьким доходом. Нині його поступово замінює універсальний кредит, тому більшість людей, яким потрібна допомога із цими витратами, подають заявку на універсальний кредит.

Опікунська допомога (*Guardian's Allowance*) є неоподатковуваною допомогою, яка виплачується особі, що доглядає за дитиною-сиротою, чиї батьки померли (в окремих випадках може бути виплачена, якщо лише один із батьків дитини помер) [2].

Широка професійна підтримка сім'ям у вирішенні низки соціальних проблем надається неурядовими організаціями Великої Британії. Зокрема:

- *Womba* – коучингово-консультативна ініціатива, що спеціалізується на створенні інклюзивної культури та програм для працюючих батьків; створена для надання індивідуальної підтримки сім'ям щодо можливості підтримувати своє професійне зростання, поєднуючи його із сімейним життям;

- *Gingerbread* – британська благодійна організація, що підтримує матерів та батьків, які одні виховують дітей; надає статистику, ресурси та мережі підтримки для неповних сімей;

- *Stonewall* – провідна правозахисна організація ЛГБТК у Великій Британії, що надає ресурси й адвокацію для одностатевих сімей;

- *Family Lives* – ця благодійна організація пропонує поради та підтримку всім сім'ям, у тому числі змішаним;

- *CoramBAAF* – організація, що займається усиновленням та опікою, надає ресурси та підтримує прийомні сім'ї;

- *Grandparents Plus* – національна благодійна організація, що підтримує бабусь і дідусів, які виховують своїх онуків;

- *Carers UK* – національна благодійна організація, яка пропонує підтримку, поради та інформацію тим, хто піклується про члена сім'ї, партнера або друга, який потребує допомоги через хворобу, інвалідність, проблеми з психічним здоров'ям або залежність і не може впоратися без їхньої підтримки;

- *Scope* – благодійна організація, яка пропонує ресурси та захист інтересів сімей, які піклуються про інвалідів;

- *Co-Parent Hub* – безплатний онлайн-ресурс для розлучених сімей, який об'єднує знання з усієї системи сімейного правосуддя, надає сім'ям чітку інформацію та корисні онлайн-інструменти, які допоможуть їм узгодити домовленості щодо дітей і підтримувати ефективні стосунки спільного батьківства в найкращих інтересах дитини [5].

Доступність житла є одною з гострих проблем, з якою нині стикаються сім'ї Великої Британії. Криза доступності житла у Великій Британії наростала десятиліттями, а останнім часом спостерігається стрімке зростання цін на житло й орендну плату за нього, відсутність доступного та якісного соціального житла [8]. Зусилля уряду щодо покращення житлових умов і доступності житла реалізуються через комплексний підхід до вирішення цього питання. Зокрема, важливим елементом житлової соціальної політики є чинна система соціального житла. Соціальне житло – це спосіб забезпечення доступним і довгостроковим житлом осіб та сімей з низькими доходами, які не можуть дозволити собі орендувати чи купити житло на відкритому ринку, і зазвичай будується за підтримки державного фінансування. У соціальному орендному житлі оплата встановлюється за формулою, прив'язаною до місцевих доходів. Історично соціальна орендна плата становила близько 50 % ринкової ставки. Ця формула орендної плати контролюється урядом, а збільшення обмежується державною політикою. Соціальне житло надається житловими товариствами (некомерційними організаціями, які володіють, орендують та управляють орендованим житлом) або місцевою радою.

Житловий реєстр (*Housing Register*) – це список людей, вразливих і малозабезпечених сімей, які мають право на отримання муніципального житла й очікують на пропозицію нерухомості. Кожна рада має власні правила щодо того, хто може приєднатися до списку очікування.

Крім цього, для сімей та осіб із низьким рівнем доходу розроблено державні програми підтримки, зокрема спеціальна житлова допомога (*Housing Benefit*), що покриває витрати на оплату оренди житла. Проте нині в більшості випадків цей вид допомоги замінює універсальний кредит. Якщо житлова допомога (або універсальний кредит) не покриває орендну плату, особа може отримати додаткову виплату від місцевої ради – «Дискреційну оплату житла» (*Discretionary Housing Payment*). Місцеві ради несуть відповідальність за прийняття рішення про надання дискрецій-

них виплат на житло. Зазвичай на цей вид допомоги претендують особи та сім'ї, що перебувають у притулку чи тимчасовому житлі, організованому місцевою радою, у притулку для постраждалих від домашнього насильства, у гуртожитку тощо [10].

Для осіб та сімей, які володіють нерухомістю, розроблено низку сервісів з допомоги власникам у питаннях здешевлення опалення та покращення енергоефективності житла. Зокрема, уряд інвестує 12 мільярдів фунтів стерлінгів у програму Help to Heat, у межах якої через установників, місцеву владу, енергетичні компанії та інші органи фінансуються гранти для домовласників із модернізації будинків (зокрема, на встановлення систем опалення з низьким вмістом вуглецю, модернізації котлів, засоби теплоізоляції та інші типи покращень, які пропонують постачальники енергії) [4].

Зменшення податку на місцеву раду (*Council Tax Reduction*) – це пільга, яка допомагає особам та сім'ям із низьким рівнем доходу або тим, які претендують на певні пільги, сплачувати рахунки за місцевий податок. Пільга діє незалежно від того, чи є особа власником житла, чи орендує його, статус зайнятості також не впливає на можливість її отримання. Немає встановленої суми знижки міського податку, кожна місцева рада діє за власною схемою зменшення податкових зборів, тому суми допомоги, які надаються в країні, можуть відрізнятися. Сума податкової знижки, яку отримує особа, залежить від багатьох факторів, зокрема: віку, доходу особи, сім'ї, заощаджень, наявності інвалідності або допомоги з догляду.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Останнім часом у Великій Британії у зв'язку з поширенням факторів соціального ризику, зокрема зміною форм і моделей сімейних відносин, кризою зростання вартості життя, йде активний пошук нових стратегій та заходів соціального захисту, спрямованих на підтримку створення сім'ї, сприяння її згуртованості та захисту від соціальних ризиків, які потребують подальшого дослідження.

Молоді сім'ї є особливою категорією сімей, проблеми якої потрібно розв'язувати шляхом розроблення соціальної політики гарантованого доходу, створення гідних житлових умов, зниження податкового навантаження, надання фінансової допомоги при народженні дітей, охорони здоров'я матері та дитини тощо з метою зменшення їх соціальної вразливості. Попри несприятливі фактори, на сьогодні в державі функціонує єдина дієва комплексна система соціального захисту усіх категорій населення, включно з молодими родинами, що регламен-

тована державним законодавством і гарантує базовий рівень соціального забезпечення громадянам, зокрема особам, які через об'єктивні обставини позбавлені можливості отримувати дохід від трудової діяльності.

Список літератури:

1. Хома Н. М. Типологія моделей соціальної держави: аналіз основних підходів. *Держава і право*. 2012. Вип. 56. С. 618–623. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/64457>.
2. Benefits.GOV.UK: website. <https://www.gov.uk/browse/benefits>.
3. Children in families in England and Wales: Census, 2021: website. URL: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/families/bulletins/childreninfamiliesinenglandandwales/census2021>.
4. Find energy grants for your home (Help to Heat). GOV.UK: website. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/find-energy-grants-for-your-home-help-to-heat>.
5. Green A. The evolving definition of 'family' in the UK: a 2024 perspective. URL: <https://www.wombagroup.com/blog/the-evolving-definition-of-family-in-the-uk-a-2024-perspective>.
6. Hall B. Benefits UK: What are the pros and cons of having a welfare state? URL: <https://www.cashfloat.co.uk/blog/money-saving/benefits-uk/>.
7. Hall B. Universal Credit: how it works. URL: <https://www.cashfloat.co.uk/blog/money-saving/universal-credit/>.
8. Hilber C. How can UK policy-makers make homes more affordable? URL: <https://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/how-can-we-make-homes-more-affordable/>.
9. Historical background and development of social security: an official website of the United States government. URL: <https://www.ssa.gov/history/briefhistory3.html#:~:text=The%20Social%20Security%20Act%20was,a%20continuing%20income%20after%20retirement>.
10. Housing Benefit. GOV.UK: website. URL: <https://www.gov.uk/housing-benefit>.
11. Marriages in England and Wales: 2021 and 2022. Office for National Statistics (ONS): website. URL: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/marriagecohabitationandcivilpartnerships/bulletins/marriagesinenglandandwalesprovisional/2021and2022>.
12. Number of same-sex civil partnership conversions to same-sex marriages, by month and sex: England and Wales, 2014 to 2019. A National Statistics publication: website. URL: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/adhocs/15475numberofsamesexcivilpartnershipconversionstosamesexmarriagesbymonthandsexenglandandwales2014to2019>.

13. Rising cost of living in the UK. Research Briefing: website. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9428/>.

References:

1. Khoma, N. M. (2012). Typolohiia modelei sotsialnoi derzhavy: analiz osnovnykh pidkhodiv [Typology of welfare state models: analysis of key approaches]. *Derzhava i pravo – State and Law*, 56, 618–623. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/64457> [in Ukrainian].

2. Benefits. GOV.UK. Retrieved from <https://www.gov.uk/browse/benefits> [in English].

3. Office for National Statistics (2023). Children in families in England and Wales: Census, 2021. Retrieved from <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/families/bulletins/childreninfamiliesinenglandandwales/census2021> [in English].

4. Find energy grants for your home (Help to Heat). GOV.UK. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/collections/find-energy-grants-for-you-home-help-to-heat> [in English].

5. Green, A. (2024). The evolving definition of ‘family’ in the UK: a 2024 perspective. Retrieved from <https://www.wombagroup.com/blog/the-evolving-definition-of-family-in-the-uk-a-2024-perspective> [in English].

6. Hall, B. (n.d.). Benefits UK: What are the pros and cons of having a welfare state? Retrieved from <https://www.cashfloat.co.uk/blog/money-saving/benefits-uk/> [in English].

7. Hall, B. (n.d.). Universal Credit: how it works. Retrieved from <https://www.cashfloat.co.uk/blog/money-saving/universal-credit/> [in English].

8. Hilber, C. (n.d.). How can UK policy-makers make homes more affordable? Retrieved from <https://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/how-can-we-make-homes-more-affordable/> [in English].

9. Social Security Administration (n.d.). Historical background and development of social security. Retrieved from <https://www.ssa.gov/history/briefhistory3.html> [in English].

10. Housing Benefit. GOV.UK. Retrieved from <https://www.gov.uk/housing-benefit> [in English].

11. Office for National Statistics (2023). Marriages in England and Wales: 2021 and 2022. Retrieved from <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/marriagecohabitationandcivilpartnerships/bulletins/marriagesinenglandandwalesprovisional/2021and2022> [in English].

12. Office for National Statistics (2020). Number of same-sex civil partnership conversions to same-sex marriages, by month and sex: England and Wales, 2014 to 2019. Retrieved from <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/adhocs/15475numberofsamesexcivilpartnershipconversiontosamesexmarriagesbymonthandsexenglandandwales2014to2019> [in English].

13. UK Parliament. (2024). Rising cost of living in the UK. Research Briefing. Retrieved from <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9428/> [in English].

А. Р. Єдгаров

Оглядова стаття

Надійшла до редакції 31.03.2025

Прийнято до опублікування